

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS DEPARTAMENTAS

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220,
256, 312 IR 367 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIII-345“
(toliau – Projektas) (TAP-17-493; TAIS NR. 17-5141)**

2017-04-26 Nr. NV-1074

Vilnius

Projekto rengėjas: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslas: pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Lietuvos Respublikos Vyriausybės išvadą dėl Respublikos Prezidento pateikto Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 ir 367 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII-345 (toliau – įstatymo projektas), kuriuo siekiama paspartinti baudžiamąjį procesą, užtikrinti baudžiamosios atsakomybės neišvengiamumo principo įgyvendinimą asmenų, besislapstančių nuo teisėsaugos užsienyje, atžvilgiu.

Dabartinė situacija: 1) šiuo metu „supaprastinta“ ikiteisminio tyrimo procedūra (įtariamajam, kaltinamajam nedalyvaujant) galima dėl nusikaltimų, už kuriuos atsakomybė numatyta Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir BK 7 straipsnio pagrindais (pvz., nusikaltimus žmoniškumui ir karo nusikaltimus, prekybą žmonėmis, teroristinius ir su teroristine veikla susijusius nusikaltimus ir t.t.). *Siūloma, kad tokia procedūra galiotų ir dėl nusikaltimų, dėl kurių valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos* (pvz., didelės vertės turto pasisavinimas ar iššvaistymas, stambaus masto mokestinis sukčiavimas ir kt.). Kartu *atsisakoma ribojančio pilietybės kriterijaus* – procedūros būtų taikomos tiek užsieniečiams, tiek Lietuvos Respublikos piliečiams, kai asmuo yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje (šiuo metu taikoma tik užsieniečiams).

2) šiuo metu prokuroras apie planuojamus veiksmus procese (pvz., apklausą, ekspertizę veikos kvalifikavimo keitimą) privalo pranešti įtariamajam ir jo gynėjui; *siūloma, kad užsienyje besislapstantis asmuo apie tai būtų informuojamas per centrines susižinojimo įstaigas užsienio valstybėje*.

3) šiuo metu nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjai turi teisę paduoti apeliacinį (kasacinį) skundą tik tuo atveju, kai tai neprieštarauja raštu išreikštai nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valiai. Siūloma, kad *gynėjai galėtų paduoti apeliacinį ar kasacinį skundus nepaisydami nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valios* tais atvejais, kai nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, byla buvo nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant.

Projekto esmė: siūloma Lietuvos Respublikos Vyriausybei iš esmės pritarti įstatymo projektui, kartu pateikiant šiuos siūlymus dėl teisinio reguliavimo tobulinimo:

- atskleisti, *kokius nusikaltimus*, dėl kurių būti galima „supaprastinta“ ikiteisminio tyrimo procedūra, *siekiama apimti įstatymo projektu*, nes siūlomas terminas „nusikaltimas, dėl

kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos“ yra naujas, neapibrėžtas nei įstatymo projekte, nei aiškinamajame rašte, todėl teisės taikymas būtų subjektyvus.

- *numatyti gynėjo funkcijas paduoti apeliacinį ar kasacinį skundą*, kai byla buvo nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant, *tik tais atvejais, kai nėra išreikštos ginamojo valios*.

- *nustatyti būtiną gynėjo dalyvavimą*, siekiant užtikrinti atstovavimą įtariamojo interesams ikiteisminio tyrimo metu tais atvejais, *kai ikiteisminis tyrimas vykdomas įtariamajam nedalyvaujant*.

Derinimas: rengiant Projektą įvertintos *Vidaus reikalų ministerijos pastabos ir pasiūlymai*. Ministerija *nesutinka su įstatymo projektu siūlomais pakeitimais, kurie, ministerijos vertinimu, laikytini tik papildomomis formaliomis procedūromis*, kurios neturės teigiamos įtakos proceso trukmei ir baudmės neišvengiamumui.

Teisingumo ministerija derinimo pažymoje *argumentuoja, kad įstatymo projektu siūlomi pakeitimai padės spręsti ikiteisminio tyrimo už akių problemą*, kadangi šiuo metu galimybės tai daryti yra ribotos. *Pritartina Teisingumo ministerijos argumentams*.

Atitiktis Vyriausybės programai: Projektas *nesusijęs* su septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimu.

Dalykinio ir teisinio vertinimo išvada: įvertinę Projekto atitiktį įstatymams, Vyriausybės nutarimams ir teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas:

1. Projekto 1 punkte nurodoma, kad įstatymo projekte vartojamas naujas terminas „nusikaltimas, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos“, kuris nėra apibrėžiamas nei įstatymo projekte, nei jo aiškinamajame rašte. Šiame kontekste pažymėtina, kad minėtas teiginys nėra visiškai tikslus, nes įstatymo projekto aiškinamajame rašte pateikiami tam tikri paaiškinimai, kad didelė žala dažnai būna padaroma nusikaltimais finansų sistemai, grobstant valstybės lėšas stambiu mastu, vengiant mokėti mokesčius (pavyzdžiui, didelės vertės turto pasisavinimu ar iššvaistymu, stambaus masto mokestiniu sukčiavimu, kitomis finansinėmis machinacijomis, kai grobiamos milijoninės valstybės lėšos ir pan.).

2. Siūlome Projekto 3 punkte atsisakyti Vyriausybės pozicijos neaiškumą ir neužtikrintumą sąlygojančių nuorodų („manytina“, „svarstyтина, ar nebūtų tikslinga“) dėl būtinąjo gynėjo dalyvavimo, kai ikiteisminis tyrimas vykdomas įtariamajam nedalyvaujant, pateikiant konkrečius siūlymus dėl baudžiamojo proceso įstatymo tobulinimo aptariama apimtimi. Šioje nuostatoje taip pat turėtų būti patikslinta formuluotė „siūlymai galėtų būti įgyvendinami iš skirtų asignavimų“ (kam skirtų, kokiam laikotarpiui skirtų ir pan., ar iš Teisingumo ministerijai skiriamų asignavimų valstybės garantuojamos teisinės pagalbos funkcijai vykdyti?).

Siūlome Projektą **svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje**.

1-ojo teisinės ekspertizės skyriaus vedėja

Daiva Gubistienė

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

Budžetinė įstaiga, Gedimino pr. 30, LT-01104 Vilnius,
tel. (8 5) 266 2984, faks. (8 5) 262 5940, el. p. rastine@tm.lt,
atsisk. sąskaita LT267044060000269484 AB SEB bankas, banko kodas 70440.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188604955

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2017-04-20 Nr. (1.5.) ST-505

DĖL NUTARIMO PROJEKTO DERINIMO

Teisingumo ministerija, vykdydama Ministro Pirmininko pavedimą, įformintą 2017 m. kovo 31 d. Ministro Pirmininko kanclerio rezoliucija Nr. S-51-812, parengė ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 ir 367 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-345“ projektą (toliau – nutarimo projektas).

Nutarimo projektu siūloma pritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 ir 367 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-345 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau kartu siūloma tikslinti Įstatymo projektą pagal pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Nutarimo projektas paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinės sistemos (TAIS) Projektų registravimo posistemyje.

Rengiant nutarimo projektą įvertintos Vidaus reikalų ministerijos pastabos ir pasiūlymai. Pastabos, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, įvertintos derinimo pažymoje (pridedama).

Nutarimo projektas atitinka septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82.

Nutarimo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Nutarimo projektą parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Administracinės ir baudžiamosios justicijos departamento (direktorė Simona Mesonienė, tel. 8 5 266 2873, el. p. simona.mesoniene@tm.lt) direktoriaus pavaduotojas Vainius Šarmavičius, tel. 8 5 266 2899, el. p.

vainius.sarmavicius@tm.lt, Baudžiamosios justicijos skyriaus vedėjas Darius Mickevičius, tel. 8 5 266 2966, el. p. darius.mickevicius@tm.lt.

PRIDEDAMA:

1. nutarimo projektas, 2 lapai;
2. Vidaus reikalų ministerijos 2017-04-13 raštas Nr. 1D-2057 – 3 lapai;
3. derinimo pažyma, 4 lapai.

Teisingumo ministrė

Milda Vainiutė

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 IR 367 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-345

2017 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2017 m. kovo 29 d. sprendimo Nr. SV-S-178 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 4 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 ir 367 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-345 (toliau – įstatymo projektas), tačiau siūlyti jį tobulinti atsižvelgiant į toliau išdėstytas pastabas ir pasiūlymus:

1. Įstatymo projekte vartojamas naujas terminas „nusikaltimas, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos“, kuris nėra apibrėžiamas nei įstatymo projekte, nei jo aiškinamajame rašte. Pažymėtina, kad terminas „didelė žala“ vartojamas daugelyje Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – Baudžiamasis kodeksas) specialiosios dalies straipsnių, tačiau jo turinys ir reikšmė įvairiuose straipsniuose skiriasi. Didelė žala gali būti būtinas nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėties požymis (pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 106, 123, 123¹, 188, 205, 209, 211 straipsniai) arba nusikalstamą veiką kvalifikuojantis požymis (pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 179, 181, 196, 197 straipsniai). Didelė žala gali būti siejama su konkrečiu turtinės žalos dydžiu (pavyzdžiui, 150 MGL dėl Baudžiamojo kodekso 205, 206, 209, 211 straipsniuose nurodytų nusikaltimų, 250 MGL dėl Baudžiamojo kodekso 217, 218 straipsniuose nurodytų nusikaltimų ir pan.) arba gali būti palikta apibrėžti teismų praktikai (pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 106, 123, 123¹, 188 straipsniai). Didelė žala gali būti konkrečiai siejama tik su turtine žala arba ji gali apimti tiek turtinę, tiek neturtinę žalą. Be to, didelė žala gali nepatekti į nusikaltimo sudėtį, tačiau į ją teismas atsižvelgia skirdamas bausmę. Pažymėtina, kad dėl kai kurių nusikalstamų veikų padarytos žalos dydis gali būti apskritai nežinomas ar neskaičiuojamas, nes civilinis ieškinys pareiškiamas ne visada, o žalos padarymas (ar nepadarymas) nepatenka į nusikaltimo sudėtį, todėl baudžiamojoje byloje nenustatinėjamas (pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 225, 226, 227 straipsniai).

Dėl šių priežasčių lieka neaišku, kokius nusikaltimus (jų formas) siekiama apimti pateiktu įstatymo projektu, o jų neapibrėžus šis įstatymas būtų taikomas jį taikančio subjekto (teismo, prokuroro, ikiteisminio tyrimo pareigūno) nuožiūra. Be to, tais atvejais, kai didelė žala yra būtinasis nusikaltimo sudėties požymis (pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 106, 123, 123¹, 188, 205, 209, 211 straipsniai), visi šie nusikaltimai automatiškai bus laikomi nusikaltimais, kuriais buvo padaryta didelė žala valstybei arba asmeniui.

2. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – Baudžiamojo proceso kodeksas) 312 straipsnio 5 dalimi ir 367 straipsnio 2 dalimi, nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjai turi teisę paduoti apeliacinį ar kasacinį skundą tik tuo atveju, kai tai neprieštarauja raštu išreikštai ginamojo valiai. Tai reiškia, kad pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, nesant ginamojo raštu išreikštos valios, gynėjas neturi teisės paduoti apeliacinio ar kasacinio skundo. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad gynėjai gali nepaisyti minėtų subjektų valios ir paduoti apeliacinį ar kasacinį skundą, kai byla buvo nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant. Siūlomos formuluotės įtvirtinimas Baudžiamojo proceso kodekse sudarytų galimybes gynėjui paduoti apeliacinį ar kasacinį skundą ne tik tada, kai ginamasis nepareikšė jokios valios, tačiau ir nepaisyti ginamojo valios, kai tokia buvo pareikšta, kas, sistemiškai analizuojant gynėjo statusą reglamentuojančias Baudžiamojo proceso kodekso nuostatas, nebūtų suderinama su gynėjo procesine paskirtimi ir funkcijomis. Atsižvelgiant į tai ir į įstatymo projekto aiškinamajame rašte išdėstytus įstatymo projekto tikslus, siūlytina įstatymo projekto nuostatas dėl Baudžiamojo proceso kodekso 312 ir 367 straipsnių pakeitimo formuluoti nustatant, kad tais atvejais, kai byla buvo nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant, gynėjas gali paduoti apeliacinį ar kasacinį skundą, jei nėra išreikštos ginamojo valios.

3. Įstatymo projektu siekiama išplėsti sąrašą atvejų, kada teisėsauga galėtų vykdyti asmenų, besislepiančių nuo teisėsaugos užsienyje, baudžiamąjį persekiojimą šiems nedalyvaujant ikiteisminiame tyrime. Pažymėtina, kad, vadovaujantis Baudžiamojo proceso kodekso 51 straipsnio 1 dalies 6 punktu, bylą nagrinėjant Baudžiamojo proceso kodekso XXXII skyriuje nustatyta tvarka kaltinamajam nedalyvaujant, gynėjo dalyvavimas būtinas. Manytina, kad vykstant ikiteisminiam tyrimui, kai įtariamasis yra užsienio valstybėje ir ikiteisminiame tyrime nedalyvauja, taip pat neturi jo interesams atstovaujančio gynėjo, būtų apribotos įtariamojo galimybės pasinaudoti Baudžiamojo proceso kodekse nustatytomis teisėmis, turinčiomis užtikrinti įtariamojo teisės į gynybą realizavimą (teikti prašymus, reikšti nušalinimus, apskusti ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo teisėjo veiksmus bei sprendimus ir kt.), todėl svarstyтина, ar nebūtų tikslinga, siekiant užtikrinti atstovavimą įtariamojo interesams ikiteisminio tyrimo metu tais atvejais, kai ikiteisminis tyrimas vykdomas įtariamajam nedalyvaujant, nustatyti būtiną gynėjo dalyvavimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad papildomų atvejų, kada gynėjo dalyvavimas baudžiamajame procese būtinas, nustatymas gali suponuoti papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikį užtikrinant valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, tačiau, įvertinus bylų tyrimo ir nagrinėjimo įtariamajam ar kaltinamajam nedalyvaujant proceso išimtinį pobūdį, todėl tikėtiną santykinai nedidelį tokių bylų skaičių ir pastaraisiais metais sumažėjusį bylų, kai gynėjo dalyvavimas būtinas, skaičių (2016 m. – 22777, 2015 m. – 25297 atvejai), manytina, kad siūlomi pakeitimai galėtų būti įgyvendinami iš skirtų asignavimų.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras

Administracinės ir baudžiamosios
justicijos departamento
direktoriaus pavaduotojas

Vainius Samlaavičius

2017 04 14

Teisingumo ministrė

Milda Vainiūtė

2017-04-14

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO VALDYBA

**SPRENDIMAS
DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ IŠVADŲ**

2017 m. kovo 29 d. Nr. SV-S-178
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo valdyba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 ir 145 straipsniais ir atsižvelgdama į Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto siūlymą, nusprendžia:

Prašyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikti Lietuvos Respublikos Seimui išvadas dėl šių įstatymų projektų:

(23) 1. Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos konstitucinio įstatymo projekto Nr. XIIP-558.

(76) 2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 220 ir 221 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-273.

3. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 187 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-274.

(12) 4. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 ir 367 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-345.

Seimo Pirmininkas

Viktoras Pranckietis

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 181, 184, 187,
188, 209, 218, 220, 256, 312 IR 367 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) savo jurisprudencijoje yra pažymėjęs, jog nusikaltimai – tai teisės pažeidimai, kuriais itin šiurkščiai pažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės, kitos Konstitucijos saugomos ir ginamos vertybės, daromas neigiamas poveikis gyvenimo sąlygoms, žmonių gyvenimo lygiui, kėsinamasi į valstybės ir visuomenės gyvenimo pagrindus (Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. birželio 15 d. nutarimai). Valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves <...>, todėl vykdydama savo funkcijas ir veikdama visos visuomenės interesais valstybė turi priedermę užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių, kitų Konstitucijos saugomų ir ginamų vertybių, kiekvieno asmens ir visos visuomenės veiksmingą apsaugą *inter alia* nuo nusikalstamų kėsinimųsi (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas). Iš Konstitucijos kylanti valstybės priedermė užtikrinti kiekvieno asmens ir visos visuomenės saugumą nuo nusikalstamų kėsinimųsi suponuoja ne tik įstatymų leidėjo teisę ir pareigą įstatymais apibrėžti nusikalstamas veikas bei nustatyti baudžiamąją atsakomybę už jas, bet ir jo teisę bei pareigą reglamentuoti su nusikalstamų veikų atskleidimu bei tyrimu ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimu susijusius santykius – baudžiamąjo proceso santykius (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimai). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, aiškindamas iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančius asmens, visuomenės apsaugos nuo nusikalstamų kėsinimųsi, asmens teisės į tinkamą teisinį procesą imperatyvus, 2011 m. balandžio 7 d. nutarime Konstitucinis Teismas konstatavo, kad baudžiamąjo proceso teisinis reglamentavimas neturi sudaryti prielaidų vilkinti nusikalstamų veikų tyrimo ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimo, taip pat prielaidų baudžiamąjo proceso dalyviams piktnaudžiauti procesinėmis ar kitomis teisėmis.

Lietuvos Respublikos baudžiamąjo proceso kodekso (toliau – BPK) 246 straipsnyje nurodyta, kad byla pirmosios instancijos teismo posėdyje nagrinėjama dalyvaujant kaltinamajam. Kaltinamajam atvykti į teismą privaloma. Nagrinėti bylą, kai nedalyvauja kaltinamasis, leidžiama tik tuo atveju, jeigu kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir vengia atvykti į teismą. Taigi BPK nuostatos sudaro sąlygas vykdyti baudžiamąjį procesą *in absentia*, t. y. teisti visus asmenis už visas nusikalstamas veikas. Vis dėlto praktikoje ne visais atvejais galima pritaikyti BPK 246 straipsnyje numatytą galimybę teisti asmenį už akių. Pagrindinė to priežastis – ydingos BPK nuostatos, reguliuojančios ikiteisminio tyrimo procesą. Pažymėtina, kad ikiteisminis tyrimas užbaigiamas kaltinamojo akto surašymu ir baudžiamoji byla perduodama teismui, kai prokuroras įsitikina, kad ikiteisminio tyrimo metu surinkta pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamojo kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo. Be šios numatytos taisyklės, BPK taip pat aiškiai įvardija ir tuos procesinius veiksmus, kuriuos ikiteisminio tyrimo metu atlikti yra būtina – pavyzdžiui, ikiteisminio tyrimo metu, iki kaltinamojo akto surašymo, įtariamasis turi būti apklaustas (BPK 188 straipsnio 1 dalis), kaltinamojo akto nuorašas turi būti pasirašytinai įteiktas kaltinamajam (BPK 220 straipsnio 4 dalis) ir pan. Akivaizdu, kad tais atvejais, kai įtariamasis vengia teisingumo slėpdamasis nuo teisėsaugos užsienyje, užbaigti ikiteisminį tyrimą ir kaltinamąjį aktą kartu su visa bylos medžiaga perduoti teismui neįmanoma, nes nėra galimybių atlikti privalomus ikiteisminio tyrimo veiksmus, reikalaujančius fizinio kontakto su įtariamuoju, ar užsienio valstybei, kurioje toks asmuo slepiasi, nebendradarbiaujant su Lietuvos teisėsaugos institucijomis. Taip užkertamas kelias galimybei nuteisti asmenį už akių. Vis dėlto tokiais atvejais siekis įgyvendinti teisingumą negali atsistoti aklavietėje, ypač baudžiamosiose bylose, kuriose užsienyje pasislėpę asmenys įtariamai dėl nusikaltimų, susijusių su didele padaryta žala tiek valstybei, tiek jos žmonėms.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal galiojančias BPK nuostatas išimtiniais atvejais tam tikrus ikiteisminio tyrimo veiksmus, kai įtariamasis asmuo slepiasi užsienyje, vis dėlto galima atlikti

„supaprastinta“ tvarka, o kai kurių (pavyzdžiui, įtariamojo apklausos) – visai neatlikti. Tačiau tokie atvejai yra pavieniai ir galimi tik esant šioms sąlygoms:

1) kai įtariamas (kaltinamas) asmuo yra užsienio valstybės pilietis;

2) toks asmuo įtariamas (kaltinamas) dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 7 straipsnio (pavyzdžiui, prekyba žmonėmis, kyšininkavimas, teroristiniai nusikaltimai, nusikaltimai aplinkai ir kt.) pagrindais;

3) jis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais jis negali būti išduotas ar perduotas Lietuvos Respublikai.

Šios teisinio reguliavimo nuostatos užkerta kelią ikiteisminio tyrimo vilkinimui ir leidžia baudžiamąją bylą perduoti teismui tais atvejais, kai asmuo vengia baudžiamosios atsakomybės slapstydamasis užsienyje. Tačiau šių nuostatų taikymas yra ribotas. Jos taikomos tik tada, kai įtariamas (kaltinamas) asmuo yra užsienio valstybės pilietis, įtariamas (kaltinamas) tarptautinio pobūdžio nusikalstamos veikos padarymu, ir kuris negali būti išduotas ar perduotas Lietuvos Respublikai. BPK nuostatos, reglamentuojančios tam tikras išimtis ikiteisminiame tyrime, nėra taikomos tais atvejais, kai, pavyzdžiui, užsienio valstybėje nuo teisėsaugos slapstosi asmenys, padarę nusikalstamas veikas nepatenkančias į BK 7 straipsnyje įtvirtintą nusikalstamų veikų sąrašą. Toks teisinis reguliavimas užkerta kelią sėkmingam baudžiamajam persekiojimui, kai tiek užsieniečiai, tiek Lietuvos piliečiai yra įtariami kitų nusikalstamų veikų (galimai net pavojingesnių, nei numatytos BK 7 straipsnyje) padarymu (pavyzdžiui, didelės vertės turto pasisavinimu ar iššvaistymu, stambaus masto mokestiniu sukčiavimu, kitomis finansinėmis machinacijomis, kai grobiamos milijoninės valstybės lėšos ir pan.), dėl kurių didelę žalą patiria tiek valstybė, tiek jos žmonės. Ikiteisminį tyrimą reguliuojančios nuostatos, kurių taikymas praktikoje priklauso nuo tokių kriterijų kaip asmens pilietybė ar padarytos nusikalstamos veikos rūšis, yra ne tik diskriminacinio pobūdžio, bet taip pat sudaro prielaidas vilkinti ikiteisminio tyrimo procesą, užkerta kelią siekti teisingumo ir nuteisti asmenis už akių, ypač dėl nusikaltimų, darančių didžiausią žalą valstybei ar jos žmonėms, sudarant jiems visas sąlygas išvengti baudžiamosios atsakomybės.

Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) savo jurisprudencijoje ne kartą yra pasisakęs dėl baudžiamojo proceso *in absentia*. Bendrieji principai, taikomi priimant sprendimus, kai teismasis procese nedalyvauja, apibendrinti tokios bylose kaip *Sejdovic prieš Italiją*, *Haralampievs prieš Bulgariją*, *Idalov prieš Rusiją*, *Colloza prieš Italiją* ir kt. EŽTT savo praktikoje nurodo, kad „nors kaltinamajam nedalyvaujant vykstantis procesas savaime neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsniui (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), vis dėlto tada, kai *in absentia* nuteistas asmuo vėliau negali prašyti, kad jį išklausęs teismas iš naujo priimtų sprendimą dėl faktinio ir teisinio kaltinimo pagrįstumo, yra atsisakymas vykdyti teisingumą, jei nenustatyta, kad jis atsisakė savo teisės dalyvauti teismo posėdyje ir gintis <...> arba kad jis siekė išvengti teisingumo“. Vadovaujantis EŽTT doktrina, nuosprendis *in absentia* laikomas teisėtu, jeigu byloje yra aiškus dokumentas, patvirtinantis asmens atsisakymą dalyvauti bylos nagrinėjime, arba patvirtinantis asmens ketinimą išvengti teisingumo – kad slėpdamasis asmuo pagrįstai galėjo numatyti tokio savo elgesio pasekmes (*Sanader prieš Kroatiją*, *Colloza prieš Italiją*, *Jones prieš Jungtinę Karalystę*). EŽTT pripažįsta, kad, kai to reikalauja bylos aplinkybės, teisės asmeniškai dalyvauti bylos nagrinėjime įgyvendinimas turi būti suderintas su viešu interesu ir, visų pirma, teisingumo interesu, išlaikant „pagrįstą balansą“. Tokiais pripažįstami atvejai, kai negalimumas teisti *in absentia* paralyžiuotų baudžiamojo proceso eigą – būtų netenkama įrodymų, sueitų senaties terminai, būtų užkirstas kelias įvykdyti teisingumą *per se* (*Sanader prieš Kroatiją*, *Colloza prieš Italiją*). EŽTT *Colloza prieš Italiją* byloje, pripažinęs, jog teisė dalyvauti teisme yra Konvencijos garantuojama teisė, taip pat pripažino, kad ji neabsoliuti. Kaip minėta, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą principą tiesiogiai įtvirtina Konvencijos 6 straipsnis, kuriame nustatyta kiekvieno asmens teisė, kad jo byla per kiek įmanoma trumpiausią laiką lygybės ir viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas. Nurodydamas šios nuostatos reikšmę, EŽTT savo jurisprudencijoje yra išsakęs poziciją,

jog, atsižvelgiant į išskirtinę teisės į teisingą bylos nagrinėjimą svarbą demokratinei visuomenei, siauras šio straipsnio nuostatų aiškinimas neatitiktų teisės į teisingą procesą tikslų.

Atkreiptinas dėmesys ir į 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo. Jos preambulės 39 punkte nurodyta, kad tais atvejais, kai valstybės narės numato galimybę nagrinėti bylą teisme įtariamiesiems ar kaltinamiesiems nedalyvaujant, tačiau sąlygos priimti sprendimą konkrečiam įtariamajam ar kaltinamajam nedalyvaujant netenkinamos, nes, nepaisant deramų pastangų, negalima nustatyti įtariamojo ar kaltinamojo buvimo vietos, pavyzdžiui, kai asmuo pabėgo ar pasislėpė nuo teismo, vis dėlto turėtų būti įmanoma priimti sprendimą įtariamajam ar kaltinamajam nedalyvaujant ir tą sprendimą vykdyti.

Kiekvienos valstybės teismų praktikoje susiduriama su atvejais, kai reikia teisti asmenis šiems nedalyvaujant teismo posėdyje. Procesas *in absentia* – visuotinai pripažįstamas problemos, kai asmuo slepiasi nuo teisingumo, sprendimo būdas. Nors iš esmės visose valstybėse baudžiamasis procesas *in absentia* numatytas, jo taikymo apimtys ir sąlygos skiriasi priklausomai nuo skirtingų teisinių tradicijų valstybėse ir baudžiamojo proceso taisyklių. Vienose valstybėse (pavyzdžiui, Vengrijoje, Čekijoje) šis institutas taikomas gana plačiai, t. y. tiek ikiteisminio tyrimo stadijoje, tiek nagrinėjimo teisme metu, kitose (pavyzdžiui, Austrijoje, Portugalijoje) – labiau išimtiniais atvejais. Paminėtinos ir tos šalys (pavyzdžiui, Latvija, Estija, Prancūzija, Vokietija), kurių įstatymai įtvirtina galimybę teisti asmenį už akių ir nustato tam tikrus kriterijus, kada tokia procedūra gali būti taikoma (pavyzdžiui, bausmių, gresiančių už padarytą nusikalstamą veiką, dydžiai; informacija, jog asmuo yra kitos valstybės teritorijoje ir pan.). Kaip minėta, gana plačiai procesas *in absentia* taikomas Vengrijoje. Pagal šios šalies įstatymus, tam tikri procesiniai veiksmai (pavyzdžiui, įtariamojo apklausa) gali būti neatliekami, kai priemonės surasti įtariamąjį buvo nesėkmingos, kai pagrįstai manoma, kad įtariamasis pabėgo ir pasislėpė nuo tyrimo institucijos ar prokuroro, t. y. kai įtariamojo nedalyvavimas procese yra jo paties kaltė, kai išduotas arešto orderis neduoda rezultatų arba prašymas dėl ekstradicijos atmetamas ir pan. Procesas *in absentia* Vengrijoje gali būti vykdomas dėl bet kokio nusikaltimo, už kurį gresia laisvės atėmimo bausmė. Čekijos, kaip ir Vengrijos, baudžiamieji įstatymai procesą *in absentia* leidžia tiek ikiteisminio tyrimo stadijoje, tiek teisminio nagrinėjimo metu. Tai, kad asmuo nebuvo apklaustas ikiteisminio tyrimo metu, nėra kliūtis baudžiamąją bylą nagrinėti teisme. Procesas *in absentia* gali būti vykdomas asmenų, kurie vengia baudžiamojo proceso būdami užsienyje ar besislapstydami, atžvilgiu. Tokio proceso leistinumas nesiejamas su konkrečiomis nusikalstamomis veikomis, jis gali vykti dėl bet kokio pobūdžio nusikalstamos veikos.

BPK nuostatos turi užtikrinti galimybę imtis visų įmanomų baudžiamojo persekiojimo priemonių tam, kad visų užsienyje besislapstančių asmenų padarytos nusikalstamos veikos, kurios daro didelę žalą valstybei ir jos žmonėms, būtų išaiškintos, o kalti asmenys nuteisti už akių. Tik taip bus užkirstas kelias nuo teisėsaugos užsienyje besislapstantiems asmenims išvengti teisingumo.

Atsižvelgiant į tai, teikiamo Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 ir 367 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – sudaryti galimybes teisėsaugai sėkmingai vykdyti visų asmenų, besislepiančių nuo teisėsaugos užsienyje, baudžiamąjį persekiojimą, kai jie įtariamieji ne tik dėl nusikaltimų, numatytų BK 7 straipsnio ar Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių pagrindais, bet ir dėl kitų nusikaltimų, dėl kurių valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos. Įstatymo projektu taip pat tikslinamos BPK nuostatos dėl įtariamojo informavimo apie liudytojo apklausos vietą ir laiką, skiriamą ekspertizę, veikos faktinių aplinkybių ar veikos kvalifikavimo keitimą – užsienyje besislapstantis asmuo apie tai informuojamas per centrinės susižinojimo įstaigas užsienio valstybėje. Be to, teikiamomis BPK pataisomis siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai baudžiamasis procesas vyksta *in absentia*, kaltinamojo gynėjai galėtų paduoti apeliacinį ar kasacinį skundus nepaisydami kaltinamojo valios. Siūlomi BPK pakeitimai užkirs kelią baudžiamojo proceso vilkinimui, kai dėl užsienyje besislapstančių asmenų neįmanoma užbaigti ikiteisminių tyrimų ir bylą su visa medžiaga perduoti teismui.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos Teisės grupė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu BPK reglamentuojant proceso dalyvių teisę susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis (BPK 181 straipsnis), pranešimo apie įtarimą įteikimo įtariamajam tvarką (BPK 187 straipsnis), įtariamojo apklausą ikiteisminio tyrimo metu (BPK 188 straipsnis), pranešimo apie ikiteisminio tyrimo pabaigą tvarką (BPK 218 straipsnis) ir kaltinamojo akto nuorašo įteikimą kaltinamajam (BPK 220 straipsnis), įtvirtintos skirtingos nuostatos, kiek jos yra susijusios su įtariamuoju (kaltinamuoju) Lietuvos Respublikos piliečiu ir įtariamuoju (kaltinamuoju) užsienio valstybės piliečiu. Užsienio valstybės pilietis, įtariamasis (kaltinamas) padaręs nusikaltimą, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir BK 7 straipsnio pagrindais, kuris nėra Lietuvos Respublikos teritorijoje ir kuris Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais negali būti išduotas ar perduotas Lietuvai, ikiteisminio tyrimo metu gali būti neapklaustas, o procesiniai dokumentai jam siunčiami per Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytas centrines susižinojimo įstaigas užsienio valstybėje.

BPK 181 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta taisyklė, jog tais atvejais, kai įtariamasis – užsienio valstybės pilietis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, teisę susipažinti su ikiteisminio tyrimo dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir BK 7 straipsnio pagrindais, duomenimis ir teisę daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus turi jo gynėjas.

BPK 184 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta nuostata, kad apie ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamos apklausos vietą ir laiką, kai ji atliekama BPK 184 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais, prokuroras privalo pranešti įtariamajam ir jo gynėjui. BPK 209 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad prokuroras, pripažinęs būtinumą skirti ekspertizę, raštu apie tai praneša įtariamajam, jo gynėjui ir kitiems ekspertizės rezultatais suinteresuotiems proceso dalyviams ir nurodo terminą, per kurį šie asmenys gali pateikti prašymus dėl klausimų ekspertui, dėl konkretaus eksperto skyrimo ir pateikti papildomą medžiagą ekspertizei. BPK 256 straipsnyje reglamentuojama kaltinime nurodytos veikos esminių faktinių aplinkybių ir jos kvalifikavimo pakeitimo teisme tvarka. Pažymėtina, kad nurodytuose straipsniuose nėra atskirai reglamentuojami tie atvejai, kai atitinkamą informaciją reikia pateikti įtariamajam (kaltinamajam), kuris yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir slapstosi nuo teisingumo.

BPK 312 straipsnio 5 dalyje reglamentuojamas teismo nuosprendžio apskundimas apeliacine tvarka, o BPK 367 straipsnio 2 dalyje – teismo nuosprendžio ar nutarties apskundimas kasacine tvarka. Minėtuose straipsniuose nurodyta, kad nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjai turi teisę paduoti apeliacinį (kasacinį) skundą tik tuo atveju, kai tai neprieštarauja raštu išreikštai nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valiai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projekto nuostatomis, reglamentuojant proceso dalyvių teisę susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis (BPK 181 straipsnis), pranešimo apie įtarimą įteikimo įtariamajam tvarką (BPK 187 straipsnis), įtariamojo apklausą ikiteisminio tyrimo metu (BPK 188 straipsnis), pranešimo apie ikiteisminio tyrimo pabaigą tvarką (BPK 218 straipsnis) ir kaltinamojo akto nuorašo įteikimą kaltinamajam (BPK 220 straipsnis), siūloma atsisakyti ribojančio pilietybės kriterijaus. Minėtuose straipsniuose nustatyta reguliavimą, kai asmuo yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir kai toks asmuo Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais negali būti išduotas ar perduotas Lietuvai, siūloma vienodai taikyti visiems asmenims, nepriklausomai nuo jų pilietybės. Taip pat minėtų straipsnių kontekste siūloma praplėsti nusikalstamų veikų sąrašą, t. y. „supaprastinta“ ikiteisminio tyrimo procedūra galiotų ne tik dėl nusikaltimų, už kuriuos atsakomybė numatyta Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir BK 7 straipsnio pagrindais, bet ir dėl nusikaltimų, dėl kurių valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos. Taigi siekiant užtikrinti, kad

asmenys, kurie nuo teisingumo slapstosi užsienyje ir kurie Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais negali būti išduoti ar perduoti Lietuvos Respublikai, neišvengtų baudžiamosios atsakomybės, Įstatymo projektu siūloma plėsti nusikaltimų, dėl kurių gali būti atliekamas ikiteisminis tyrimas už akių, sąrašą.

Įstatymo projektu siūloma patikslinti BPK 184 straipsnio 4 dalį, BPK 209 straipsnio 1 dalį ir papildyti BPK 256 straipsnį nauja 4 dalimi nustatant, kad tais atvejais, kai įtariamasis (kaltinamasis) nėra Lietuvos Respublikos teritorijoje, norint informuoti jį dėl ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamos liudytojo apklausos vietos ir laiko, dėl ekspertizės skyrimo ar kaltinimo keitimo, reikalinga informacija siunčiama per Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytas centrines susižinojimo įstaigas užsienio valstybėse. Ši tvarka būtų taikoma dėl nusikaltimų, už kuriuos numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir BK 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimų, dėl kurių valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos.

Įstatymo projektu tikslinamos BPK 312 straipsnio 5 dalies ir BPK 367 straipsnio 2 dalies nuostatos numatant, kad tais atvejais, kai nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, byla buvo nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant, gynėjai gali paduoti apeliacinį ar kasacinį skundus nepaisydami nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valios.

Procesas *in absentia* turi būti efektyvus ne tik galiojančiame BPK numatytais atvejais, bet ir tuomet, kai padaromi nusikaltimai, darantys didelę žalą valstybei ir jos žmonėms. Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai užtikrins baudžiamojo proceso efektyvumo principą, proceso veiksmai bus vienodai ir objektyviai atliekami visų asmenų, kurie yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir kurie negali būti išduoti ar perduoti Lietuvos Respublikai, atžvilgiu (t. y. įtariamų (kaltinamų) dėl nusikaltimų, už kuriuos atsakomybė numatyta Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir BK 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimų, dėl kurių valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos). Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai paspartins baudžiamąjį procesą, nes įtariamieji (kaltinamieji), besislapstantys nuo teisingumo užsienyje, nesant pateisinamų priežasčių, negalės vilkinti baudžiamojo proceso Lietuvoje. Siūlomi BPK pakeitimai leis vykdyti veiksmingesnį baudžiamąjį persekiojimą už nusikaltimus, kurie daro didžiausią žalą valstybei ar asmeniui, taip pat užtikrins baudžiamosios atsakomybės neišvengiamumo principo įgyvendinimą, sudarys sąlygas konfiskuoti kaltų asmenų neteisėtai įgytą turtą, atlyginti padarytą žalą nukentėjusiesiems, prisidės užkertant kelią nusikalstamų veikų planavimui, išardant organizuotų grupuočių tinklus ir pan.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma. Priešingai, Įstatymo projektu siūlomi BPK pakeitimai padės užkardyti nusikalstamas veikas, darančias didelę žalą valstybei ir jos žmonėms, taip pat kaltiems asmenims, kurie nuo teisingumo slapstosi užsienyje, neleis išvengti baudžiamosios atsakomybės.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Įstatymas būtų svarus indėlis siekiant įgyvendinti teisingumą, kai padaryti nusikaltimai, darantys didelę žalą valstybei ar asmeniui. Įstatymas užtikrins, kad baudžiamosios atsakomybės už minėto pobūdžio nusikaltimus neišvengs visi asmenys, kurie nuo teisėsaugos slepiasi užsienio valstybėse.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas gali turėti teigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai. Įstatymo projektu siekiama sudaryti sąlygas baudžiamąja tvarka persekioti tuos asmenis, dėl kurių padarytų nusikaltimų valstybė ar jos žmonės patyrė didelės žalos. Didelė žala dažnai būna padaroma nusikaltimais finansų sistemai, grobstant valstybės lėšas stambiu mastu, vengiant mokėti mokesčius ir pan. Kadangi Įstatymo projektu siūlomais pakeitimais siekiama užkirsti kelią užsienyje

besislapstantiems asmenims išvengti baudžiamosios atsakomybės už minėto pobūdžio nusikalstamas veikas, tikėtina, įstatymo įgyvendinimas prisidės tiek prie skaidresnio verslo vystymo, tiek prie atsakingesnio požiūrio elgiantis su valstybės ir jos žmonių finansais.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, kitų teisės aktų priimti, keisti ar pripažinti negaliojančiais nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projektas naujų sąvokų nenustato, todėl jų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka nereikia.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti nereikės įgyvendinamųjų teisės aktų.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu gauti Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros vertinimai ir išvados.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „Baudžiamojo proceso kodeksas“, „didelė žala“, „įtariamasis“, „kaltinamasis“, „nusikaltimas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Respublikos Prezidentė

Dalia Grybauskaitė

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 IR 367
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS**

2017 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 181 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 181 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

„4. Jeigu įtariamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, teisę susipažinti su ikiteisminio tyrimo dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, duomenimis ir teisę daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus turi jo gynėjas.“

2 straipsnis. 184 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 184 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

„4. Apie ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamos apklausos vietą ir laiką, kai ji atliekama šio straipsnio 1 dalies numatytais atvejais, prokuroras privalo pranešti įtariamajam ir jo gynėjui. Jeigu įtariamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, pranešimas apie ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamos liudytojo apklausos vietą ir laiką dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, siunčiamas Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytiems centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje. Suintas įtariamasis pristatomas į apklausos vietą. Įtariamasis ir jo gynėjas turi teisę dalyvauti tokioje apklausoje, užduoti apklausiamam asmeniui klausimus, kai apklausa baigta, – susipažinti su apklausos protokolu ir teikti dėl jo pastabas.“

3 straipsnis. 187 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 187 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Prieš pirmąją apklausą įtariamajam turi būti pasirašytinai įteiktas pranešimas apie įtarimą ar prokuroro nutarimas pripažinti įtariamuoju. Kai asmuo įtariamasis dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais negali būti išduotas ar perduotas Lietuvai, prokuroro prašymu jis įtariamuoju pripažįstamas ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi. Ši ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis siunčiama Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytioms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje. Pranešime apie įtarimą, prokuroro nutarime ar ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyje pripažinti įtariamuoju turi būti nurodyta nusikalstama veika (padarymo vieta, laikas, kitos aplinkybės) ir baudžiamasis įstatymas, numatantis tą nusikalstamą veiką, taip pat išvardytos įtariamojo teisės.“

2. 187 straipsnio 3 dalį pripažinti netekusia galios.

4 straipsnis. 188 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 188 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Įtariamasis ikiteisminio tyrimo dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, metu gali būti neapklaustas tik tuo atveju, kai yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais negali būti išduotas ar perduotas Lietuvos Respublikai.“

5 straipsnis. 209 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 209 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Prokuroras, pripažinęs būtinumą skirti ekspertizę, raštu apie tai praneša įtariamajam, jo gynėjui ir kitiems ekspertizės rezultatais suinteresuotiems proceso dalyviams ir nurodo terminą, per kurį šie asmenys gali pateikti prašymus dėl klausimų ekspertui, dėl konkretaus eksperto skyrimo ir pateikti papildomą medžiagą ekspertizei. Jeigu įtariamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, pranešimas dėl ekspertizės dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, siunčiamas Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje. Po to prokuroras su pareiškimu dėl ekspertizės kreipiasi į ikiteisminio tyrimo teisėją. Prie pareiškimo pridedami proceso dalyvių prašymai arba jame nurodoma, kad prašymų negauta.“

6 straipsnis. 218 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 218 straipsnio 8 dalį ir ją išdėstyti taip:

„8. Jeigu įtariamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, prokuroras siunčia pranešimą apie ikiteisminio tyrimo dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, pabaigą Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.“

7 straipsnis. 220 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 220 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Jeigu kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, prokuroras siunčia kaltinamojo akto dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, nuorašą Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.“

8 straipsnis. 256 straipsnio pakeitimas

Papildyti 256 straipsnį nauja 4 dalimi:

„4. Jeigu kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais teismo pranešimas byloje dėl nusikaltimų, už kuriuos numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimų, dėl kurių valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, siunčiamas Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.“

9 straipsnis. 312 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 312 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjai turi teisę paduoti apeliacinį skundą tik tuo atveju, kai tai neprieštarauja raštu išreikštai nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valiai. Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjai gali paduoti apeliacinį skundą, nepaisydami nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valios tais atvejais, kai byla buvo nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant.“

10 straipsnis. 367 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 367 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjas turi teisę paduoti kasacinį skundą tik tuo atveju, kai tai neprieštarauja raštu pareikštai ginamojo valiai. Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjai gali paduoti kasacinį skundą, nepaisydami nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valios tais atvejais, kai byla buvo nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant. Asmens, kuris dėl fizinių ar psichinių trūkumų negali pats pasinaudoti teise į gynybą, ir nepilnamečio gynėjai gali paduoti kasacinį skundą nepaisydami ginamojo valios. Civilinis ieškovas, civilinis atsakovas ir jų atstovai turi teisę apskųsti nuosprendį ar nutartį tik dėl civilinio ieškinio. Užstato davėjas, asmuo, kurio turtas ar jo vertę atitinkanti pinigų suma konfiskuoti, jų atstovas gali apskųsti nuosprendį ar nutartį tik dėl šio sprendimo.“

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą

Respublikos Prezidentas

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 IR 367
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS**

2017 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 181 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 181 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

„4. Jeigu įtariamasis — ~~užsienio valstybės pilietis~~ yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, teisę susipažinti su ikiteisminio tyrimo dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, **arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos**, duomenimis ir teisę daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus turi jo gynėjas.“

2 straipsnis. 184 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 184 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

„4. Apie ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamos apklausos vietą ir laiką, kai ji atliekama šio straipsnio 1 dalies numatytais atvejais, prokuroras privalo pranešti įtariamajam ir jo gynėjui. **Jeigu įtariamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, pranešimas apie ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamos liudytojo apklausos vietą ir laiką dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, siunčiamas Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.** Suimtas įtariamasis pristatomas į apklausos vietą. Įtariamasis ir jo gynėjas turi teisę dalyvauti tokioje apklausoje, užduoti apklausiamam asmeniui klausimus, kai apklausa baigta, – susipažinti su apklausos protokolu ir teikti dėl jo pastabas.“

3 straipsnis. 187 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 187 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Prieš pirmąją apklausą įtariamajam turi būti pasirašytinai įteiktas pranešimas apie įtarimą ar prokuroro nutarimas pripažinti įtariamuoju. Kai **asmuo užsienio valstybės pilietis**, įtariamasis dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, **arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos**, yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais negali būti išduotas ar perduotas Lietuvos Respublikai, prokuroro prašymu jis įtariamuoju pripažįstamas ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi. **Ši ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis siunčiama Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.** Pranešime apie įtarimą, prokuroro nutarime ar ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyje pripažinti įtariamuoju turi būti nurodyta nusikalstama veika (padarymo vieta, laikas, kitos aplinkybės) ir baudžiamasis įstatymas, numatantis tą nusikalstamą veiką, taip pat išvardytos įtariamojo teisės.“

2. 187 straipsnio 3 dalį pripažinti netekusia galios:

„3. Ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis pripažinti įtariamuoju ~~užsienio valstybės pilietį~~ dėl

~~nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, siunčiamas Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.“~~

4 straipsnis. 188 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 188 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Įtariamasis — ~~užsienio valstybės pilietis~~ ikiteisminio tyrimo dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, **arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos**, metu gali būti neapklaustas tik tuo atveju, kai yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais negali būti išduotas ar perduotas Lietuvos Respublikai.“

5 straipsnis. 209 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 209 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Prokuroras, pripažinęs būtinumą skirti ekspertizę, raštu apie tai praneša įtariamajam, jo gynėjui ir kitiems ekspertizės rezultatais suinteresuotiems proceso dalyviams ir nurodo terminą, per kurį šie asmenys gali pateikti prašymus dėl klausimų ekspertui, dėl konkretaus eksperto skyrimo ir pateikti papildomą medžiagą ekspertizei. **Jeigu įtariamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, pranešimas dėl ekspertizės dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, siunčiamas Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.** Po to prokuroras su pareiškimu dėl ekspertizės kreipiasi į ikiteisminio tyrimo teisėją. Prie pareiškimo pridedami proceso dalyvių prašymai arba jame nurodoma, kad prašymų negauta.“

6 straipsnis. 218 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 218 straipsnio 8 dalį ir ją išdėstyti taip:

„8. Jeigu įtariamasis — ~~užsienio valstybės pilietis~~ yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, prokuroras siunčia pranešimą apie ikiteisminio tyrimo dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, **arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos**, pabaigą Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.“

7 straipsnis. 220 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 220 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Jeigu kaltinamasis — ~~užsienio valstybės pilietis~~ yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, prokuroras siunčia kaltinamojo akto dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, **arba dėl nusikaltimo, dėl kurio valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos**, nuorašą Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.“

8 straipsnis. 256 straipsnio pakeitimas

Papildyti 256 straipsnį nauja 4 dalimi:

„4. Jeigu kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais teismo pranešimas byloje dėl nusikaltimų, už kuriuos numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio pagrindais, arba dėl nusikaltimų, dėl kurių valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos, siunčiamas Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytoms centrinėms susižinojimo įstaigoms užsienio valstybėje.“

9 straipsnis. 312 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 312 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjai turi teisę paduoti apeliacinį skundą tik tuo atveju, kai tai neprieštarauja raštu išreikštai nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valiai. **Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjai gali paduoti apeliacinį skundą, nepaisydami nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valios tais atvejais, kai byla buvo nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant.**“

10 straipsnis. 367 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 367 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjas turi teisę paduoti kasacinį skundą tik tuo atveju, kai tai neprieštarauja raštu pareikštai ginamojo valiai. **Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, gynėjai gali paduoti kasacinį skundą, nepaisydami nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, valios tais atvejais, kai byla buvo nagrinėjama kaltinamajam nedalyvaujant.** Asmens, kuris dėl fizinių ar psichinių trūkumų negali pats pasinaudoti teise į gynybą, ir nepilnamečio gynėjai gali paduoti kasacinį skundą nepaisydami ginamojo valios. Civilinis ieškovas, civilinis atsakovas ir jų atstovai turi teisę apskusti nuosprendį ar nutartį tik dėl civilinio ieškinio. Užstato davėjas, asmuo, kurio turtas ar jo vertė atitinkanti pinigų suma konfiskuoti, jų atstovas gali apskusti nuosprendį ar nutartį tik dėl šio sprendimo.“

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą

Respublikos Prezidentas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Šventaragio g. 2, LT-01510 Vilnius,
tel.: (8 5) 271 7154 / 271 7178, faks. (8 5) 271 8551, el. p. bendrasisd@vrm.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188601464

Lietuvos Respublikos
teisingumo ministerijai

Nr.

DĖL VYRIAUSYBĖS KANCLERIO PAVEDIMO

Vyriausybės kanclerio pavedimu Vidaus reikalų ministerijoje išnagrinėtas Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 ir 367 straipsnių pakeitimo projektas Nr. XIIIIP-345 (toliau - Projektas).

Įvertinę Projektą ir atsižvelgdami į tai, kad esame suinteresuoti visomis įmanomomis priemonėmis užtikrinti kiekvieno asmens ir visos visuomenės veiksmingą apsaugą, teisę į maksimaliai efektyvų baudžiamąjį procesą, pagal kompetenciją teikiame nuomonę dėl Projekto nuostatų.

Projekto aiškinamajame rašte kaip vienas iš tikslų įvardintas siekis eliminuoti teisiniu reglamentavimu sudaromas prielaidas vilkinti nusikalstamų veikų tyrimą ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimą, taip pat prielaidas baudžiamojo proceso dalyviams piktnaudžiauti procesinėmis ar kitomis teisėmis. Iš esmės pritariame Projekto tikslui nustatyti baudžiamojo proceso *in absentia* (už akių) sąlygas bei išplėsti tokio proceso taikymo galimybes, tačiau kategoriškai nesutinkame su siūlomais reglamentavimo pakeitimais.

Pažymime, kad siūlomais Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) straipsnių pakeitimais tik numatomos papildomos formalios procedūros, kuriomis iš esmės nesprendžiama besislapstančių nuo teisingumo ar vengiančių dalyvauti baudžiamajame procese asmenų baudžiamumo problema. Atkreipiame dėmesį, kad informacijos apsikeitimo tvarką su užsienio valstybėmis, taip pat proceso veiksmų su užsienyje esančiais proceso dalyviais atlikimo tvarką išsamiai reglamentuoja BPK, poįstatyminiai bei tarptautiniai teisės aktai, kurių nuostatos yra pakankamos baudžiamojo proceso tikslams pasiekti. Kita vertus, baudžiamojo proceso normos leidžia atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus nuotoliniu būdu, naudojantis garso ir vaizdo perdavimo priemonėmis, todėl, dažniausiai praktikoje problema kyla ne tik tuomet, kai įtariamasis yra užsienio valstybėje, o tada, kai asmuo slapstosi ir jo buvimo vieta yra nežinoma arba jis piktybiškai vengia dalyvauti procese. Iš esmės, siūlomais pakeitimais tik nustatomos formalios, papildomų kaštų reikalaujančios, nepagrįstos procedūros, kurios visiškai neturės teigiamos įtakos proceso trukmei, perspektyvai ir bausmės neišvengiamumui, ypač tais atvejais, kai asmuo slapstosi. Siūlomi BPK 181, 184, 209, 218, 220 straipsnių pakeitimai yra pertekliniai, nes juose nurodytus veiksmus galima atlikti ir pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą, nėra aiškaus pagrindimo dėl nusikalstamų

veikų spektro išplėtimo (praktikoje daugiausia problemų kyla ne dėl asmenų, kurie įtariami sunkių ir labai sunkių nusikaltimų padarymu, o įtariamų dėl nesunkių, apysunkių nusikalstamų veikų, dėl kurių atsisakoma išduoti Europos arešto orderį), be to numatytas centrinių susižinojimo institucijų informavimas visiškai neapibrėžtais tikslais (ar supažindinimo, ar įteikimo ar tiesiog institucijų informavimo tikslais). Taip pat, siūlomame 187 straipsnyje asmens pripažinimo įtariamuoju už akių teisėjo nutartimi procedūra yra apsunkinta, lyginant su šiuo metu galiojančia redakcija.

Todėl siūlome BPK aiškiai numatyti proceso *in absentia* taikymo galimybes, ribas ir sąlygas.

Pagrindinės baudžiamojo proceso *in absentia* taikymo ikiteisminio tyrimo ir baudžiamojo proceso metu sąlygos, kurios atitinka ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos nuostatas, manytume, turėtų būti šios:

1. Asmenys, kurių atžvilgiu gali būti vykdomas procesas *in absentia* – asmenys, kurie slapstosi nuo teisėsaugos institucijų ar vengia baudžiamojo proceso (t. y. kai įtariamąjį nedalyvavimas procese yra jo paties kaltė ir jis suvokia savo veiksmų pasekmes), taip pat asmenys, dėl kurių atsisakyta išduoti Europos arešto orderį arba prašymas dėl ekstradicijos atmetamas;

2. Nusikalstamų veikų kategorija - visos nusikalstamos veikos, už kurias numatyta laisvės atėmimo bausmė;

3. Byloje yra pagrįstų duomenų, patvirtinančių asmens siekį išvengti teisingumo slapstantis arba dokumentas, patvirtinantis užsienyje esančio asmens atsisakymą dalyvauti baudžiamajame procese;

4. Byloje surinkti faktiniai duomenys, pagrindžiantys asmens kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo.

Viceministras

Česlovas Mulma

Eglė Maziliauskienė, 2719875, el. p. egle.maziliauskiene@policija.lt
Violeta Ivanauskienė, tel. 271 7224, el. p. violeta.ivanauskiene@vrm.lt

DERINIMO PAŽYMA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO
KODEKSO 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 IR 367 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-345“
PROJEKTO

Eil. Nr.	Institucijos pavadinimas	Pastabos ir pasiūlymai	Argumentai, kodėl į pastabas ir pasiūlymus neatsižvelgta
	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2017-04-13 raštas Nr. 1D-2057	1. Pažymime, kad siūlomais Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) straipsnių pakeitimais tik numatomos papildomos formalios procedūros, kuriomis iš esmės nesprenžžiama besislapstančių nuo teisingumo ar vengiančių dalyvauti baudžiamajame procese asmenų baudžiamumo problema.	<u>Neatsižvelgta</u> Įstatymo projektu plečiamas nusikalstamų veikų, dėl kurių bus galima vykdyti ikiteisminį tyrimą už akių ir perduoti bylą nagrinėti teismui, ratas, tokiu būdu užkertant kelią besislapstantiems nuo baudžiamojo persekiojimo asmenims išvengti teisingumo.
		2. Atkreipiame dėmesį, kad informacijos apsikėitimo tvarką su užsienio valstybėmis, taip pat proceso veiksmų su užsienyje esančiais proceso dalyviais atlikimo tvarką išsamiai reglamentuoja BPK, poįstatyminiai bei tarptautiniai teisės aktai, kurių nuostatos yra pakankamos baudžiamojo proceso tikslams pasiekti.	<u>Neatsižvelgta</u> Įstatymo projektu ši tvarka nėra keičiama. Šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas numato labai ribotas galimybes vykdyti ikiteisminį tyrimą už akių, todėl įstatymo projektu siekiama šią problemą spręsti.
		3. Kita vertus, baudžiamojo proceso normos leidžia atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus nuotoliniu būdu, naudojantis garso ir vaizdo perdavimo priemonėmis, todėl, dažniausiai praktikoje problema kyla ne tik tuomet, kai įtariamasis yra užsienio valstybėje, o tada, kai asmuo slapstosi ir jo buvimo vieta yra nežinoma arba jis piktybiškai vengia dalyvauti procese. Iš esmės, siūlomais pakeitimais tik nustatomos formalios, papildomų kaštų reikalaujančios, nepagrįstos procedūros, kurios visiškai neturės teigiamos įtakos proceso trukmei, perspektyvai ir	<u>Neatsižvelgta</u> Įstatymo projektu būtent ir siekiama spręsti asmenų vengimo dalyvauti procese problemą. Tokiais atvejais, kai asmuo slapstosi užsienio valstybėje ir taip parodo savo valią nedalyvauti ikiteisminiame tyrime, nuotoliniu būdu, naudojantis garso ir vaizdo perdavimo priemonėmis, atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmų nėra jokių galimybių. Įstatymo projektu siūlomos informavimo priemonės (siųsti informaciją per centrinės susižinojimo įstaigas) skirtos tam, kad būtų įvykdyta pareiga informuoti tokį asmenį apie vykstantį procesą.

		bausmės neišvengiamumui, ypač tais atvejais, kai asmuo slapstosi.	
		4. Siūlomi BPK 181, 184, 209, 218, 220 straipsnių pakeitimai yra pertekliniai, nes juose nurodytus veiksmus galima atlikti ir pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą, nėra aiškaus pagrindimo dėl nusikalstamų veikų spektro išplėtimo (praktikoje daugiausia problemų kyla ne dėl asmenų, kurie įtariamai sunkių ir labai sunkių nusikaltimų padarymu, o įtariamų dėl nesunkių, apysunkių nusikalstamų veikų, dėl kurių atsisakoma išduoti Europos arešto orderį).	<p><u>Atsižvelgta iš dalies</u></p> <p>Siūlomais BPK 181, 218, 220 straipsnių pakeitimais išplečiamas nusikalstamų veikų, dėl kurių bus galima vykdyti ikiteisminį tyrimą už akių, ratas taip pat numatoma, kad ikiteisminį tyrimą už akių bus galima atlikti ne tik užsieniečių, bet ir Lietuvos piliečių atžvilgiu.</p> <p>BPK 184 ir 209 straipsnių pakeitimai reikalingi tam, kad būtų galima atlikti liudytojų apklausas ir ekspertizes, kadangi pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą yra numatyta pareiga prokurorui pranešti įtariamajam apie šiuos ikiteisminio tyrimo veiksmus. Tais atvejais, kai asmuo yra užsienyje ir siekia išvengti baudžiamojo persekiojimo, tokio asmens informavimas yra komplikuoatas, todėl įstatymo projektu yra siūloma nustatyti, kad tokiais atvejais, tokie asmenys apie atliekamus ikiteisminio tyrimo veiksmus būtų informuojami per centrinės susižinojimo įstaigas užsienio valstybėse.</p> <p>Tačiau sutiktina, kad didelės žalos požymis nėra aiškiai apibrėžtas, dėl ko jo taikymas būtų paliekamas šią nuostatą taikančių subjektų diskrecijai. Todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projekte suformuluota atitinkama pastaba.</p>
		5. <...> be to numatytas centrinių susižinojimo institucijų informavimas visiškai neapibrėžtais tikslais (ar supažindinimo, ar įteikimo ar tiesiog institucijų informavimo tikslais).	<p><u>Neatsižvelgta</u></p> <p>Informavimo per centrinės susižinojimo įstaigas užsienio valstybėje būdas yra įtvirtintas ir šiuo metu galiojančiame BPK (pvz.: 187, 218, 220 straipsniuose). Be to, kiekvienu atveju bus aišku, ar norima įteikti dokumentus ar tiesiog informuoti apie tam tikrą faktą – tai priklausys nuo konkretaus atliekamo proceso veiksmo.</p>
		6. Taip pat, siūlomame 187 straipsnyje asmens pripažinimo įtariamuoju už akių teisėjo nutartimi procedūra yra apsunkinta, lyginant su šiuo metu galiojančia redakcija.	<p><u>Neatsižvelgta</u></p> <p>Šio straipsnio pakeitimu nekeičiama pripažinimo įtariamuoju už akių tvarka. Tai, kas buvo numatyta minimo straipsnio 3 dalyje, perkeliama į 1 d.</p>
		7. Todėl siūlome BPK aiškiai numatyti proceso <i>in absentia</i> taikymo galimybes, ribas ir sąlygas. Pagrindinės baudžiamojo proceso <i>in absentia</i>	<p>Pažymėtina, kad EŽTT praktika ir minimi standartai yra orientuoti daugiau į teismo nagrinėjimo stadiją, kai projekte yra pateikti siūlymai dėl proceso <i>in absentia</i> ikiteisminio tyrimo stadijoje. Proceso</p>

	<p>taikymo ikiteisminio tyrimo ir baudžiamojo proceso metu sąlygos, kurios atitinka ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos nuostatas, manytume, turėtų būti šios:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Asmenys, kurių atžvilgiu gali būti vykdomas procesas <i>in absentia</i> – asmenys, kurie slapstosi nuo teisėsaugos institucijų ar vengia baudžiamojo proceso (t. y. kai įtariamojo nedalyvavimas procese yra jo paties kaltė ir jis suvokia savo veiksmų pasekmes), taip pat asmenys, dėl kurių atsisakyta išduoti Europos arešto orderį arba prašymas dėl ekstradicijos atmetamas; 2. Nusikalstamų veikų kategorija - visos nusikalstamos veikos, už kurias numatyta laisvės atėmimo bausmė; 	<p><i>in absentia</i> teismo nagrinėjimo stadijoje pagrindai, suformuluoti BPK 246 straipsnyje, nėra siūlomi keisti, (t.y. nagrinėti bylą, kai nedalyvauja kaltinamasis, leidžiama tik tuo atveju, jeigu kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir vengia atvykti į teismą.)</p> <p><u>Neatsižvelgta</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tai Įstatymo projektu nėra keičiama ar eliminuojama. Teismo nagrinėjimo <i>in absentia</i> procesas Įstatymo projektu visai nėra koreguojamas. Tie patys reikalavimai, kurie galiojo iki šiol (tiek ir suformuluoti EŽTT) lieka galioti. Siūloma <u>praplėsti tik ikiteisminio tyrimo už akių atlikimo galimybę</u> (subjektų ir nusikalstamų veikų atžvilgiu). <p><u>Atsižvelgta iš dalies</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą, ikiteisminis tyrimas už akių galimas esant tam tikroms išimtinėms situacijoms, t. y. kai įtariamas (kaltinamas) asmuo yra užsienio valstybės pilietis; toks asmuo įtariamas (kaltinamas) dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė LR tarptautinių sutarčių ir BK 7 straipsnio (pavyzdžiui, prekyba žmonėmis, kyšininkavimas, teroristiniai nusikaltimai, nusikaltimai aplinkai ir kt.) pagrindais, jis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais jis negali būti išduotas ar perduotas Lietuvos Respublikai. Įstatymo projektu siūloma išplėsti šios išimties taikymą dviem aspektais. Vienas jų – nusikalstama veika. Be to, kurios numatytos tarptautinių sutarčių pagrindais ar BK 7 straipsnyje, siūloma numatyti, kad ikiteisminių tyrimų už akių būtų galima vykdyti ir dėl nusikaltimų, dėl kurių valstybė ar asmuo patyrė didelės žalos. Manytina, kad valstybė turi turėti teisinius instrumentus tokiais atvejais kovoti su tokias veikas padariusiais asmenimis, besislapstančiais nuo baudžiamojo persekiojimo. Visgi procesas <i>in absentia</i> yra vertinamas kaip išimtinis, kadangi asmeniui nedalyvaujant baudžiamajame procese, šio galimybės realizuoti savo teisę gintis negali būti prilyginamos tiems atvejams, kada asmuo procese dalyvauja, todėl
--	--	---

		<p>3. Byloje yra pagrįstų duomenų, patvirtinančių asmens siekį išvengti teisingumo slapstantis arba dokumentas, patvirtinantis užsienyje esančio asmens atsisakymą dalyvauti baudžiamajame procese;</p> <p>4. Byloje surinkti faktiniai duomenys, pagrindžiantys asmens kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo.</p>	<p>teisiniu reglamentavimu turi būti užtikrinta, kad visų pirma bus siekiama, kad asmuo dalyvautų procese, ir tik tam tikrais nustatytais išskirtiniais atvejais būtų galima vykdyti procesą <i>in absentia</i>. Todėl įstatymo projekte yra numatytas papildomas kriterijus, pagal kurį būtų vertinama, ar galimas procesas <i>in absentia</i> – nusikaltimu padaryta didelė žala valstybei ar asmeniui.</p> <p>Tačiau sutiktina, kad didelės žalos požymis nėra aiškiai apibrėžtas, dėl ko jo taikymas būtų paliekamas šią nuostatą taikančių subjektų diskrecijai. Todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projekte suformuluota atitinkama pastaba.</p> <p><u>Neatsižvelgta</u></p> <p>3. Sutiktina, kad procesas <i>in absentia</i> tiek ikiteisminio tyrimo, tiek teismo nagrinėjimo stadijose galimas tik tų asmenų, kurie yra užsienyje ir vengia baudžiamojo persekiojimo, atžvilgiu. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu galiojančiose BPK nuostatose, reglamentuojančiose procesą <i>in absentia</i> ikiteisminio tyrimo stadijoje nustatyta, kad jis galimas tik asmens, kuris yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais negali būti išduoti ar perduoti Lietuvos Respublikai, atžvilgiu (pavyzdžiui BPK 187, 188 str.). BPK 246 str. 1 d. numatyta, kad nagrinėti bylą, kai nedalyvauja kaltinamasis, leidžiama tik tuo atveju, jeigu kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir vengia atvykti į teismą. Sistemine Baudžiamojo proceso kodekso nuostatų analizė leidžia teigti, kad ir pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą patraukti asmenį baudžiamajon atsakomybėn jam nedalyvaujant galima tik nustačius, kad asmuo vengia baudžiamojo persekiojimo.</p> <p><u>Neatsižvelgta</u></p> <p>4. Ši sąlyga būtina tiriant bet kurią nusikalstamą veiką ir Įstatymo projektu nėra siekiama to pakeisti.</p>
--	--	--	--

Teisingumo ministrė

Milda Vainiutė
2017-04-26